

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

КОБЛЯНСЬКОЇ Інни Ігорівни

на дисертаційну роботу

ВЕРНІГОВОЇ Наталії Валеріївни

на тему: «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку

міських парків», подану на здобуття

наукового ступеня доктора філософії у

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з науковими

програмами, планами, темами

В умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови України важливо врахувати всі аспекти суспільного розвитку та чинники які йому сприяють, особливо враховуючи перспективи вступу України до ЄС та необхідність інтегруватись в європейський простір з дотриманням більшості вимог щодо показників благополуччя, інклюзивності, екологічності та інвестиційної привабливості міських просторів. Серед всього різноманіття об'єктів зеленого простору найбільшу значущість для екологічного і суспільного благополуччя мають міські парки, що обумовлює особливу увагу до їх організаційно-економічного устрою, планувальних та природоохоронних характеристик. До того ж, в умовах зростаючих темпів урбанізації та підвищення попиту на відпочинок у парках, важливим питанням є забезпечення їх сталого розвитку, гарантування задоволення сучасних і прийдешніх поколінь у рекреації, і збереження функцій екосистем парків. Це зумовлює актуальність представленої роботи для наукових досліджень та практичної діяльності.

Особливої актуальності обрана дисертанткою тема набуває у контексті розгляду екосистемного підходу як інструменту досягнення сталого розвитку

міських парків, та пропозицій щодо соціально-орієнтованого підходу. Адже прийняття рішень щодо розвитку міських парків, з урахуванням особливостей функціонування їх екосистем та впливу на суспільно-економічний простір, дасть змогу досягти комплексної соціо-еколого-економічної ефективності.

Дисертаційна робота Вернігорової Н. В. виконана у контексті планів наукових досліджень ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» за наступними держбюджетними темами: «Інклюзивність економіки вражень в природокористуванні» (2019-2021 рр., № ДР 0119U000229), та «Управління природними активами на засадах блакитного зростання» (2022 – 2024 рр., № ДР 0122U000738), що обумовлює практичне значення та актуальність теми дисертації.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що тема дисертаційної роботи Вернігорової Н. В. є актуальною і своєчасною, а її розкриття носитиме наукове значення для економіки природокористування як науки, і практичне – для функціонування і стійкого розвитку міських парків в Україні.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Зміст дисертаційної роботи, анотації, висновків та опублікованих праць свідчать про ґрунтовні самостійні наукові дослідження авторки, які призвели до отримання цікавих результатів, що характеризуються науковою новизною. Основні наукові положення сформульовані нею самостійно та повністю відображають зміст наукових завдань, представлених у роботі.

Дисертація Вернігорової Н. В. характеризується належним рівнем наукових узагальнень, та ґрунтується на застосуванні наступних наукових методів: індукції і дедукції, ретроспективного аналізу, економіко-статистичного та графоаналітичного, анкетування, картування, логічного узагальнення, синтезу, аналізу і порівняння.

Використані у дисертації положення теорії економіки природокористування, а також методичні, наукові та аналітичні літературні джерела свідчать про теоретичну актуальність дисертаційної роботи. Значна кількість опрацьованої авторкою літератури свідчить про проведений глибокий аналіз фактичного матеріалу, що дозволило досягти поставлених наукових цілей та завдань.

Достовірність наукових результатів дисертації підтверджується їх публікацією у самостійному розділі в колективній монографії, наукових статтях у фахових виданнях України, в одному міжнародному виданні та у матеріалах профільних міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Результати дисертаційної роботи є логічно обґрунтованими, достовірними і повністю відображають зміст досліджень авторки. Отримані результати сприяють підвищенню ефективності організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків у контексті сталості.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи, а також опублікованих авторкою наукових праць, дає підстави констатувати, що дисертація є оригінальним і комплексним дослідженням розвитку міських парків у контексті економічної науки, а основні наукові положення та результати отримані дисертантом самостійно.

Основні положення наукової новизни, представлені у дисертації, полягають в наступному:

1. У дисертаційній роботі в розділі 3.2 (с. 181–195), пропонується екосистемний підхід до організаційно-економічного забезпечення міських парків, який передбачає розвиток парків за найбільш актуальними групами екосистемних послуг відповідно до характеристики територіальної структури, потреб громадян та природних умов. Запропонований авторкою підхід та інструментарій актуальні у контексті національної програми «Відбудова чистого та захищеного

середовища», Національного плану відновлення України, яка передбачає наступні проекти:

- впровадження концепції екосистемних послуг;
- покомпонентні проекти робіт з відновлення екосистемних послуг;
- планування та подальше відновлення інфраструктури громад, адаптоване до наслідків зміни клімату, що були визначені оцінкою вразливості до зміни клімату;
- розробка Стратегії сталого просторового розвитку України;
- створення ландшафтної програми України.

Вище зазначене підтверджує актуальність роботи у контексті сучасних викликів та перспективних напрямів відбудови України. Хоча міські парки не є об'єктами критичного значення, авторка розкрила сутність вдосконалення їх організаційно-економічного забезпечення саме у контексті повоєнного відновлення та підвищення їх природоохоронного, суспільного та економічного значення.

2. Запропоновані авторкою поняття «парковий простір», «економіка паркового простору» та «організаційно-економічне забезпечення розвитку міських парків» доповнюють положення сучасної теорії економіки природокористування та розширюють бачення ролі міських парків в економічній системі сучасних міст.

3. Основні положення та рекомендації дисертаційної роботи є актуальними у контексті післявоєнної відбудови України. Запропонований методичний підхід до комплексного оцінювання збитків, завданих міським паркам унаслідок російської війни проти України, може бути використаний при вдосконаленні існуючих методик оцінки збитків зеленим насадженням громадського користування, які, на сьогоднішній день, не включають положень щодо оцінки пошкоджень об'єктів зеленого господарства і їх відшкодувань внаслідок військових дій.

4. Пропозиції концептуально-методичних підходів щодо проектування відбудови міських парків згідно з викликами післявоєнного періоду і з урахуванням принципу “build back better”, що є важливим для привернення уваги у контексті відбудови не лише до критичної інфраструктури, але і до об'єктів громадського простору.

5. Пропозиція авторки щодо вдосконалення суб'єктно-об'єктних відносин (с. 170–173) в сфері розвитку міських парків є важливою для реалізації сутнісних змін в структурі організаційно-економічного забезпечення, тим паче що аналіз ефективності роботи розглянутої сфери показав наявність неефективних норм.

6. На сторінках 196 – 206 авторкою обґрунтовано застосування державно-приватних партнерств у сфері розвитку міських парків, що відкриває значно ширші можливості для фінансування функціонування парків та впровадження екологічних інновацій у контексті розвитку зелених зон міст.

7. Запропоновані автором індивідуальні профілі формування збалансованої паркової інфраструктури та зелених насаджень, та обґрунтування балансової кривої зелених насаджень та інфраструктури міських парків значно розширюють теоретико-методичний базис економіки природокористування і представляють оригінальний погляд автора на організаційно-економічне забезпечення розвитку міських парків.

Запропоновані до захисту положення наукової новизни мають апробацію на міжнародних та загальноукраїнських конференціях та опубліковані у достатній кількості статей, мають достатній рівень обґрунтованості. Результати та основні положення дисертації отримані завдяки коректному використанню відповідних поставленим завданням методів наукового пізнання, обробки достатнього обсягу наукової інформації та вибірки статистичних даних, а також аналізу достатньої кількості літератури з обраної тематики.

Теоретична цінність і практична значущість результатів дослідження, можливі шляхи використання результатів

Наукова та практична цінність отриманих результатів полягає в удосконаленні та розвитку теоретичних, методичних положень щодо визначення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків.

До основних теоретичних здобутків дисертації можна віднести наступні: удосконалення понять «парковий простір», «економіка паркового простору»,

«організаційно-економічне забезпечення розвитку міських парків» та «екосистемних активів міських парків», а також теоретичний підхід до визначення інституційних пасток в структурі суб'єктно-об'єктних відносин, які значно доповнюють теоретичний базис економіки природокористування та підіймають питання розвитку міських парків з точки зору саме економічної науки.

Практична значущість положень дисертації полягає в пропозиціях щодо запровадження соціально-орієнтованого підходу до розвитку міських парків та у методичному підході до оцінки збитків міським паркам внаслідок воєнних дій. Окремої уваги заслуговують концептуально-методичні підходи щодо відбудови міських парків відповідно до викликів післявоєнного періоду, що обумовлює значущість роботи для відновлення громадського простору у контексті сталості у період післявоєнної відбудови.

Результати дисертації впроваджено в діяльності органів місцевого самоврядування, що підтверджує практичне значення дисертаційної роботи, а саме:

- Департаменту економічної політики та стратегічного планування ООДА (Акти про впровадження результатів наукових досліджень № 133/02/03.1-10/2-23/10261 від 17.01.2023; та № 01.1-15/1520 від 21.07.2020);

- Департаменту екології та природних ресурсів ООДА (Акти про впровадження результатів наукових досліджень № 2876/06/06-17/2-22/4455 від 30.12.2022; та № 3497/06-15/3446 від 05.07.2019);

- Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської Ради (Акт про впровадження результатів наукового дослідження № 1432/0114/1 від 26.09.23).

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Основні результати роботи доповідались та обговорювались на 15 науково-практичних конференціях, та відображені у 14 статтях і 1 колективній монографії. Під час оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги Наказу МОН від 23.09.2019 № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття

наукових ступенів доктора і кандидата наук», а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Уряду № 44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановою Уряду № 341 від 21.03.2023 р.).

З урахуванням зазначеного можна зробити висновок про те, що опубліковані праці відображають основні положення, результати і наукову новизну дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, об'ємом й оформленням дисертація повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація складається з таких структурних елементів: анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Додатки містять проміжні результати досліджень та копії довідок про апробацію результатів, та перелік публікацій автора. Обсяг основного тексту дисертації становить 9,5 авторських аркушів, що відповідає встановленим вимогам. Матеріал роботи викладено у науковому стилі, з дотриманням вимог до структури та логіки дослідження згідно з поставленими завданнями. Оформлення дисертації відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 №759.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено. Елементи фальсифікації чи фабрикації тексту в роботі відсутні.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Віддаючи належне результатам дисертаційного дослідження Вернігорової Н. В., слід вказати на певні дискусійні положення:

1) У деяких частинах роботи авторці доцільно було б переглянути та дещо змінити логіку викладення. Зокрема, трактування екосистемних послуг та їх класифікацію (стор. 47–48) доцільно було би навести вище (стор. 40–42) – до виокремлення окремих із них у складі основних послуг паркового простору.

2) У контексті висвітлення досвіду США щодо ролі міських парків під час пандемії (стор. 54), доцільно було б навести та проаналізувати практики, застосовані в той же час в Україні (зокрема, обмеження щодо перебування у парках). Чи є це свідченням низької якості та неефективності організаційно-економічної системи управління парками?

3) Коментуючи структуру витрат (стор. 96) авторка наголошує на значній частині видатків на оплату праці. Оскільки ці видатки є також свідченням «догляду» за парками, коментарі авторки щодо негативності переважання цих видатків є дещо дискусійними в контексті аргументів викладених на стор. 95–96.

4) Під час формулювання методичного підходу щодо оцінки збитків міським паркам (стор 152), авторці також було б доцільно врахувати збитки через недоотримання кисню, адже відповідні розрахунки були проведені вище (табл. 2.6). Також, під час використання фіксованих розмірів оцінки шкоди (стор. 164–166) доцільно було би передбачити індексацію інфляції (у формулах), що дало би можливість отримувати актуальні оцінки незалежно від часу.

5) У розділі 3.4 до запропонованого проєкту морського парку варто було б розробити стратегії його втілення у випадку найбільш вірогідних проблем післявоєнного періоду – недофінансування, перспектив сфери морського відпочинку у зв'язку з забрудненням моря внаслідок підриву Каховської ГЕС, варіацій туристичного попиту та інше. Також актуальною була б пропозиція стратегії розвитку та функціонування парку після його створення, що є важливим у контексті сталого розвитку.

Але усі зазначені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки представленого дисертаційного дослідження. В роботі на високому науковому рівні розглянуто організаційно-економічні засади сталого розвитку міських парків, обумовлені темою дослідження, і запропоновано актуальні пропозиції та рішення.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Вернігорової Наталії Валеріївни на тему «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку міських парків», подана на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальністю «Економіка», виконана на високому науковому рівні і є завершеною, оригінальною науково-дослідницькою працею, в якій викладені актуальні рішення щодо основних засад організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків у контексті сталості.

Основні положення наукової новизни дисертаційної роботи, рівень яких («удосконалено», «дістало подальшого розвитку») визначено коректно та змістовно, а представлені висновки та рекомендації в комплексі дозволяють констатувати досягнення поставленої мети та завдань дослідження. Матеріали дисертації викладені з дотриманням наукового стилю та логіки дослідження. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам, а викладені пропозиції не суперечать сучасним положенням теорій економіки природокористування, а розвивають і поглиблюють їх.

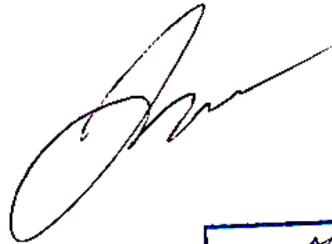
Дисертація Вернігорової Наталії Валеріївни на тему «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку міських парків» за актуальністю та науково-теоретичним змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях відповідає діючим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Уряду № 44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановою Уряду № 341 від 21.03.2023 р.).

У зв'язку з цим вважаю, що Вернігорова Наталія Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 – «Економіка».

Офіційний опонент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та бізнес-адміністрування
Сумського державного університету

Інна КОБЛЯНСЬКА

